

Sayın Karaca : 18-6-82

Ekrem Aydınla konuştum,
sizi yapılan işler üzerine
bilgilendirmek gerekiyor.

Ayrıca telefonla size ilet-
tiğim adrese, paris top-
lantısı üzerine hemen
bilgilendirme yapılmalı.

Çalışmalarınızda

başarılar. Sefa Güray

11 Mayıs - 18 - Haziran arası gelişmelerimiz.

Greveler.

- Türkiye'de başlayan Kristal, otomobil ve Petrol-İş grevleriyle dayanışma anlamında yapılan işler.
- 1- Komite adına açılan Hesap no-ile işveç sendikaları - partileri ve göçmen örgütlerinden grevlere yapacakları ekonomik yardımın açılan hesap no-ye yatırılması istendi.
- 2- Greveler üzerine Ahmet Erol tarafından hazırlanan bilgilendirme işveçeye çevrildi yine grev hesap no'lu pullar ile seksen redaktöre gönderildi. Aynı bilgilendirme 20-700 - Politik partiler ve göçmen örgütlerine gönderildi.
- 3- Göçmen işçiden toplanan 3.800 kr± 1400± iş ~~2400±~~ ^{Petrol-İş.} Kristal'e gönderildi.
- 4- Grafik, fabrik ve Devlet memurları gazetesi greveler üzerine ilk bilgilendirmeyi yayınladı.

- Ölüm cezaları ve Politik müttecilerin vatandaşlık hakları üzerine iki ^{imza} kampanya başlatıldı. Haziran ayı içinde toplanan imzalar işveç dışişleri bakanlığı, Avrupa Konseyi, TC Hükümeti ve ilgili ülkelerin Basın - Yayına gönderilecek. Kampanyalar üzerine Ahmet Erol'un hazırladığı rapor işveçeye çevrildi ve işveçteki tüm demokratik ligi ve kuruluşlara gönderildi. İmza kampanyasının Ağustos ayına kadar sürdürülmesi ve Türkiye'de 6 Eylülde yapılacak halk oylaması öncesi, toplanan tüm imzaların Türkiye basın - yayına gönderilmesi kararlaştırıldı.
- LO - Stokholm Bölgesi ile işveç dayanışma komitesi 15/6-87 tarihinde ortak açıklama ile kampanyaların desteklenmesini istediler.

— Türkiye'deki Memurlar Konferansı.

Komitemiz İsveç memurlar birliği ile (20, 21, 22) Kasım - 87'de Türkiye'de bir, memur haklarını ve örgütlenme özgürlüğünü konu alan toplantı düzenliyecek, İsveçten konferansa katılacak örgütler.

- 1- İsveç memurlar birliği - TCO
- 2- Devlet memurları sendikası - ST
- 3- Belediye memurları - " - - SKTF
- 4- Belediye işçileri - " - - KAF
- 5- Devlet işçileri - " - - SF
- 6- Hastabakıcılar - " - - SHSTF
- 7- İsveç polis sendikası - Polis
- 8- İsveç öğretmenler - " - - SFL
- 9- Banka sendikası - Sbm t.
- 10- İsveç gazeteciler sendi - SJF

Görüldüğü üzere İsveç memur örgütleri katılıyorlar. Ayrıca belediye memurları Kuzey ülkeleri birliğinden Danimarka ve Finlandiyayı da katılımcılar arasına alabileceğiz.

önemli!

(İsveç ve kuzey ülkeleri memur örgütleri ile görüşmelerimizde, kendilerine Türkiye'de memur örgütlerinin olmadığını belirttik. Büyük bir şaşkınlıkla bize DISK veya diye yanıt verdiler. Çapı memur örgütlerinin örnek bir norveçte olduğu gibi sendikal konfederasyonlar içinde olduğunu düşünüyorlarmış. Konu ^{çapı} gazeteciler derneği başkanı Ahmed Abakayın İsveç ziyaretinde tekrar gündeme geldi. Sonuç olarak Türkiye'de memurların örgütlenme özgürlüğü üzerine bir toplantı, konferansın ^{veya} önemi üzerinde görüş birliğine varıldı.

İsveç memurlar birliği geri kalmış ülkelerde proje yardımları ile memur örgütlerinin oluşmasına gelişmesine katkıda bulunuyor. Bu anlamda en geçerli örnek = Zimbabe Türkijede GÜN dergisinin şajıcı olarak örgütleyeceği (20,21,22-Kasım) toplantıya İsveç memurlar birliği bir başlangıç olarak bakıyor. "Burunumuzun dibindeki türkijede memur örgütleri yokmuş bizde gitmiş Zimbabeye yardım yapıyoruz diyenler var".

— GÜN dergisinin hazırladığı memurlar konferansına katılım çok önemli, görüşüm yalnızca kuzey ülkeleri olarak kalmamalı, diğer Avrupa ülkelerinden katılımlar olmalı.

— Paris Konferansı!

14 mart, 25 Nisan, 30 Mayıs hazırlık komitesi toplantı kararları hem İsveçteki katılımcılara hemde Komite üyelerine tek tek gönderilmeli. Bilgilendirmenin zamanında olması bizlerin İsveç çalışmalarını şüphesiz kolaylaştıracak.

— İsveç - Türkiye kültür ve dostluk birliği! Devlet memurları başkanı, Fabrika sendikası genel sekreteri ve Ahmet Erol bir ön yazı ile 60'ş'a yakın İsveçli sendika - politik partiler sanataçılara yukarıda adı geçen birliğin kurulması için çalışmalarına başladığını bildirdiler. Ön yazı ile birlikte kurucu üyelere tüzük taslafta gönderilecek. Birlik resmi olarak Eylül ayında kurulacak.

Stöd de strejkande arbetarna i Turkiet

Svenska kommittén för demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet

Pg 20 57 45-3

Pengarna används för att lindra nöden bland de strejkande och deras familjer.

Stöd de strejkande arbetarna i Turkiet

Svenska kommittén för demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet

Pg 20 57 45-3

Pengarna används för att lindra nöden bland de strejkande och deras familjer.

Stöd de strejkande arbetarna i Turkiet

Svenska kommittén för demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet

Pg 20 57 45-3

Pengarna används för att lindra nöden bland de strejkande och deras familjer.

Stöd de strejkande arbetarna i Turkiet

Svenska kommittén för demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet

Pg 20 57 45-3

Pengarna används för att lindra nöden bland de strejkande och deras familjer.

Stöd de strejkande arbetarna i Turkiet

Svenska kommittén för demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet

Pg 20 57 45-3

Pengarna används för att lindra nöden bland de strejkande och deras familjer.

Stöd de strejkande arbetarna i Turkiet

Svenska kommittén för demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet

Pg 20 57 45-3

Pengarna används för att lindra nöden bland de strejkande och deras familjer.

Stöd de strejkande arbetarna i Turkiet

Svenska kommittén för demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet

Pg 20 57 45-3

Pengarna används för att lindra nöden bland de strejkande och deras familjer.

Stöd de strejkande arbetarna i Turkiet

Svenska kommittén för demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet

Pg 20 57 45-3

Pengarna används för att lindra nöden bland de strejkande och deras familjer.

Konfederasyon
grecülerle işler
dayanışma hareketi
nosu. En ayardan
hacirasi olur.

YAKFI

RAPPORT

Ölüm cezaları ve vatandaşlıktan
çıkarılma hakkında

Utarbetad av :Ahmet Erol
Översättnigg :Safa Gürsoy

İçindekiler:

- Türkiye'de idam cezaları kaldırılmalıdır.
- Türkiye'de idam cezaları nasıl yerine geterâlar.
- a-Askeri yönetim yasası ne diyor.
- b-Vatandaşlık yasası ne diyor.
- c-İnsanhakları evrensel bildirisi ne diyor.
- d-12 Eylül 80 den sonra kaç kişi vatandaşlıktan çıkarıldı.
- Sonuç.

Her iki kampanyaya
işveçte başlatıldı.

Bilgilerinize
Sunulur.

Safa Gürsoy

Cumhurbaşkanının idam cezasının yerine getirilmesi ile ilgili yasa sayı onaylamasından sonra,yasa resmi gazetede yayınlanır.Gazetenin yayınlandığı gün,ki gazete hemen aynı gün yayınlanır.Ve ilk gece sabaha karşı,şafak vakti cezaevinin bahçesinde üç sutundan oluşan ve ortasında idam edilecek kişinin boynuna geçecek kalın bir sicim bulunur(ek-I).İdam edilecek ~~kişinin~~ kişinin elleri arkadan bağlanır ve beyaz,uzun bir gömlek giydirilir.Üç sutundan oluşan darağacına getirilir ve sandelyenin üzerine çıkartılır.Boynuna ip takılır ve başından çıkmasını diye biraz sıkılır.İdam yerinde, idam edilen kişinin avukatı,savcı,yargıç,cezaevi müdürü ve kişiyi darağacına götüren görevli bulunur.Ayrıca,çevrede güvenlik görevlileri gerekli güvenliği alırlar.

İdam edilecek kişi sandelyenin üzerine çıkartıldıktan sonra,görevli,idam edilen kişinin ayaklarının altındaki sandelyeyi çeker.Bazende idam edilen kişiler sandelyeyi görevlinin çekmesine istemezler ve kendileri ayaklarıyla sandelyeyi deviririler.İp boynuna iyice sıkışır ve kişi ipin ucunda sallanır ve yaşam sona erer.

Ve kalemler kırılır,boyun damarlarının kırıldığı gibi,kalemlerin kırılması işte bu anlamı gelir.

İdam edilenler için cezaevi idam yapıldığına izin verilmeyiz.İşte 49 kişi böyle idam edildi Türkiye'de.Politik nedenlerle idam edilenlerin hapside sayısı 13 Aralık 1981 günü idam edilen İrdal Eren ise 18 yaşındaydı.

Şimdi 146 kişi idam edilecekleri günü bekliyor.Sadece 146 kişi değil onların anneleri,babaları yakınları da bekliyor.İtme

Yine,mahkemelerce karar verilen yüzlerce kişi ~~itme~~ ve yakınlarına da aynı beklenti içinde.

146 kişi idama daha yakın,parlementoya ~~hazırlanmış~~ dosyaları gelmeyenler daha uzak.Ve birde daha uzakta olanlar var.İdam cezası istemiyle yargılanan yüzlerce kişi.

Oğlunun idam dosyası parlamentodan onayını bekleyen bir anne duygularını şu şekilde dile getiriyor.(2)

"Şimdi inanmayacaksınız bana ama,yine de söyleyeyim.Ben,beş yıldır çamaşır ipine bile bakamıyorum.O ip girç ettiği zaman,"tamam oğlumun boynu kırılıyor" diyorum ve başlıyorum ağlamaya."

Yine bir anne şunları söylüyor:(3)

"Bütün olumsuzluklara rağmen umudunu kırmamaya çalışıyorsun. Herşeye rağmen "bir kanun koyucu var diyorsun,devletten medet umu-yorsun.Gazetelere,Avrupadan gelen baskılara umut bağlıyorsun.İdamla ilgili birşeyler yazılmaya başlayınca "tamam diyorsun"işte idam konusunun üzerinde durulmaya başlandı".Örneğin,gazetelerde "politikacılar cezaevlerini ziyaret edecekler diye bir haber okuyorsun,çok

seviniyorsun.Hava yumuşuyor,çocuğumun ipten kurtulacağına bir işe-
ret bu diyorsun kendi kendine."

İdam,yaşam hakkını ortadan kaldırmaktadır.Uluslararası Af Örgütü
"Ölüm cezası en şiddetli,insanlık dışı ve aşağılayıcı cezadır"şeklin-
de belirtmektedir ölüm cezasını.

Bugün Türkiye'de yüzlerce kişi ne zaman idam edileceğini ve yine
yüzlerce kişide yakınlarının,çocuklarının ne zaman idam edileceğini
beklemektedir.Buda işkencenin en korkuncudur.

İşte,tüm bu acıların,işkencelerin durdurulması için Türkiye'de
yayınlanan haftalık "NOKTA"dergisi 17 Mayıs 1987 tarihli sayısında
"İdamların durdurulması,idam cezalarının kaldırılması"için bir kam-
panya başlatmıştır.

Bu çabaları uygulamanın son bulması için ~~xxxxxxx~~ Türkiye'de
başlatılan "İdam Cezaları Kaldırılsın" kampanyasına uluslararası
deyanere ve destek için önemli katkısı olacaktır.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMALARI VE YAYINLARI

B-VATANDAŞLIKTAN ÇIKARILMALAR:

I-~~XXXXXXXXXXXXXX~~ Askeri Yönetimin Anayasası ne diyor:

Askeri yönetimin uygulamaya koyduğu 1982 anayasasının 66.maddesi Türk vatandaşlığı hakkı ile ilgili şu düzenlemeyi getirmiştir:

- Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes türktür.
- Türk babanın veya ananın çocuğu,Türk anadan olan çocuğun vatandaşlığı kanunla düzenlenir.
- Vatandaşlık,kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.
- Hiçbir Türk,vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz.
- Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz.

2-Vatandaşlık yasası ne diyor:

403 sayılı Türk Vatandaşlığı Yasasının "vatandaşlıktan çıkarma" ile ilgili 25.maddesi 13 Şubat 1981 tarihinde Askeri Yönetim tarafından 2383 sayılı yasa ile değiştirilmiştir.Bu değişikliğe göre şu durumlarda Türk vatandaşları vatandaşlıktan çıkartılabılır.

- Vatandaşlıktan çıkarılacak kişi yurt dışında bulunacaktır.
- Yurt dışında iken,Türkiyeynin iç ve dış güvenliği ile yabaların suç saydığı konularda ve iktisadi ve mali güvenliği aleyhinde faaliyette bulunmak ve yurt içinde bu çeşit faaliyetlerde bulunupda hen ne şekilde olursa olsun yurt dışına çıkmak veya yurda dönmesi için yapılan çağrıya rağmen üç ay içinde(sıkıyönetim ve olağanüstü hal uygulaması olan bölgelerde bu süre bir aydır.) Türkiye'ye dönmediği takdirde vatandaşlıktan çıkartılır.
- Türkiye cumhuriyetinden izin almadan bir başka ülkenin vatandaşlığına geçenler.

-Askerlik çağına geldiği halde,askerlik görevini yapmak için Türkiye'ye gelmeyenler,

-Türkiye'deki yönetimin uygulamalarını ve yönetimi yurt dışında yazılı veya sözlü olarak eleştirenler,

Bakanlar Kurulunun(hükümetin)kararıyla vatandaşlıktan çıkartılmaktadır ve Türkiye'deki mallarına da devlet tarafından el konulmaktadır.

3-İnsan Hakları Evrensel Bildirisi Ne Diyor:

İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 15.maddesi vatandaşlık hakkı konusunda şöyle demektedir.

"Her ferdin bir vatandaşlığa hakkı vardır.Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından veya vatandaşlığını değiştirmek hakkından

yoksun bırakılamaz.

4-12 Eylül 1980 den sonra kaç kişi vatandaşlıktan çıkarıldı?

Askeri darbeden sonra binlerce kişi yurt dışına çıkmak zorunda kaldı. Bu kişilerin olanakları ölçüsünde Türkiye'deki yönetimin uygulamalarını yazılı ve sözlü olarak eleştirdiler ve Avrupa kamuoyuna açıklamaya çalıştılar ve çalışıyorlar. Türkiye'deki bugünkü anayasa ve yasalara göre Türkiye'deki yönetimin uygulamalarını mevcut yönetimin yasalarını eleştirmek suçtur. Kısaca, Türkiye'de insan hakları ve demokrasiye uyulmasını istemek suçtur. İşkencenin durdurulmasını istemek suçtur. İşte bütün bu istemler, yurt dışındaki kişilerin vatandaşlıktan çıkarılmalarını gerektiriyor. Nitekim 12 Eylül 1980 askeri darbesinden bu yana vatandaşlıktan çıkarılmalar aşağıda yıllar olarak gösterilmiştir. (Milliyet, 21.3.87)

Bu liste İçişleri Bakanlığının kayıtlarına göre dir:

<u>Yıl</u>	<u>Vatandaşlıktan çıkarılanların sayısı:</u>
1980	612 kişi
1981	1332 "
1982	1771 "
1983	1128 "
Toplam	4843 "

Bilindiği gibi 6 Kasım 1983 günü seçim yapılmıştır. Seçime hangi siyasi partilerin gireceğine ve kimlerin milletvekili adayı olacağına askeri yönetim karar vermiştir. Seçimler sonucunda bugün iktidarda olan Turgut Özal'ın Anavatan Partisi seçimi kazandı. Askeri yönetimin uzantısı, devamı olan Turgut Özal Hükümeti döneminde vatandaşlıktan çıkarılmalar daha da artmaktadır.

<u>Yıl</u>	<u>Vatandaşlıktan çıkarılanların sayısı:</u>
1984	3 160 kişi
1985	3 346 "
1986	1 767 "
Toplam	8 273 "

-12 Eylül 1980 askeri darbesinden bu yana toplam 13.116 kişi vatandaşlıktan çıkarılmıştır.

-26.000 kişiye daha yurda dön çağrısı yapılmıştır. Belirtilen süre içinde dönmedikleri takdirde vatandaşlıktan çıkarılacakları belirtilmiştir.

-Ayrıca, Batı almanyada askerlik çağına gelen 20.000 genç için de yurda dön çağrısı yapılacağı ve dönmedikleri takdirde vatandaşlıktan çıkarılacakları açıklanmıştır.

Vatandaşlıktan çıkarılanlar arasında sanatçı,yazar,sendika ve dernek yöneticileri,işçi gibi kişiler bulunmaktadır.Vatandaşlıktan çıkarılanlar sadece politik göçmenler değildir.Batı avrupada çalışan göçmen işçiler de bulunmaktadır.Türkiye'deki yönetimi herhangi bir şekilde eleştiren kişi hakkında Türk Ceza Yasasının 140. maddesi gereğince beş yıl ceza istemiyle dava açılmaktadır.Kimi zamanda dava açılmadan vatandaşlıktan çıkarılmaktadır.

Yurtdışında Türkiyedeki yönetimi eleştiren Türkli kişiler için iki ceza vardır.

a-Birincisi vatandaşlıktan çıkartılmaktır.

b-İkincisi Türk Ceza yasasının 140.maddesi gereğince beş yıl ceza istemiyle dava açılmasıdır.Bu konuda elimizde bulunan bir örneği vermek istiyoruz.Ahmet Erol hakkında yurt dışında yaptığı çalışmalar ve çeşitli yazılar yazdığı gerekçesiyle 140.madde gereğince dava açılmış ve dava açıldığı kendisine tebliğ edilemediğinden 27. Temmuz 1984 gün ve 18471 sayılı resmi gazetede dava açıldığı yayınlanmıştır.

C-SONUÇ :

-Bugün,ölüm cezasının çağdışı,insanlık dışı bir uygulama olduğu kabul edilmektedir.Uluslararası hukuk ilkelerine aykırı olan ölüm cezasının kaldırılması için "NOKTA" dergisinin başlattığı kampanyanın İsveç kamuoyunca desteklenmesinin yararı oldukça önemli olacaktır.

-Yukarıda açıkladığımız gibi binlerce kişi vatandaşlıktan çıkarıldı ve çıkarılmaktadır.Yine binlerce kişi yurt dışında politik göçmen olarak yaşamak zorunda bırakılmıştır.

Vatandaşlıktan çıkarılmaların durdurulması,vatandaşlıktan çıkarılanların vatandaşlık haklarının geri verilmesi ve politik göçmenlerin güvenceli bir biçimde yurda(Türkiyeye)dönmeleri konusunda bugün kamuoyunda yoğun bir biçimde tartışılmaktadır.

Bu nedenle,bu konuda da İsveç'den bir destek kampanyası başlatılması,Türkiye'deki kampanyaya aynı şekilde destek olacaktır.

Her iki kampanyanın ayrı ayrı yürütülmesi,her iki konunun Türkiye kamuoyunda ayrı ayrı yer almasını sağlayacaktır.Bu anlamda ayrı ayrı kampanya yürütülmesi yararlıdır.

Yurttaşlığı Yitirme Kararları...

Devlet yurttaşlığa ilişkin takdir hakkını ölçsüz kullanamaz. Yurttaşlığın yitirilmesi cezai bir nitelik taşıyamaz. Yasa, uygunluk konusunu açık hükümlere bağlamalıdır. Konulacak kurallardaki ölçü, yurda bağlılıkla bağdaşmayan eylemler olacaktır. Yönetmelikle suç ve ceza yaratılamaz. Yönetmelik yasayı aşamaz. Yurttaşların görevi yurda bağlı olmaktır. Kimse iktidara bağlı olmaya zorlanamaz.

TURGUT KAZAN İstanbul Barosu Avukatlarından

Yurttaşlık sorunu çok az bilinen ama hepimizi ilgilendiren bir sorundur. Zaman zaman gazetelerde listeler yayınlanır. Dizi dizi adlar sıralanır. İlk "yurda dön" çağrısı yapılır, sonra "yurttaşlığın yitirilmesi" karara bağlanır. Haberleri ya okuruz, ya okumayız. Bunlar kimdir, ne yapmışlardır diye sormayız. İçlerinde tanıdıklarımız vardır, tanımadıklarımız vardır, bilinen adlar, bilinmeyen adlar. Bir çırpıda yurttaşlıklarını yitirmiş olurlar. Gurbetin yarı açık zindanlarına atılıp kalırlar.

YASAL DURUM

Çoğumuz onları "vatan haini" sanırız. Olayın üzerinde durmayız, konuşup tartışmayız. Oysa, insanlarımızı sırf muhalefet yaptıkları için, iktidarda olanların kararlarıyla yurttaşlıklarını yitiriyor. Malları tasfiye ediliyor. Yabancı ellerde çaresizliğe itiliyor. Hepimiz bunu böyle bilmek zorundayız.

Bizim 403 sayılı "Türk Vatandaşlığı Kanunu" 13.2.1981 gün ve 2383 sayılı yasayla değiştirildi. Ve 25. maddeye eklenen "g" fıkrası ile "Türkiye Cumhuriyeti'nin... güvenliği aleyhine faaliyetlerde bulunan" yurtdışındaki kişiler için yurttaşlığı yitirme kurumu getirildi. Ayrıca, mallarının tasfiyesine olanak verildi. Böylece, yurttaşlığı yitirmede kapsam ge-

nişletilirken, bu insanlar için "çıkarma"daki sonuçlar benimsendi.

Ama, "iç ve dış güvenlik aleyhine faaliyet" ne demekti? Yasa belli suçlar göstermemiştir. 21.3.1981 gün ve 17286 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan yönetmelik değişikliği bu suçları belirledi. Yönetmeliğin 36/g maddesine göre, TCY'nin 2. kitabının 1. bab, 1 ve 2. fasıl hükümleri içinde yer alan maddelere aykırı her faaliyet "güvenlik aleyhine" sayıldı. Böylece, TCY'nin 125. maddesinden 164. maddesine kadar uzanan suçlardan biriyle suçlanmak, yurttaşlığı yitirmeye yeter oldu. İnsanın en temel hakkı olan yurttaşlık hakkı bir yönetmeliğe bağlandı ve iktidarların keyfine bırakıldı. İşte, yıllar yılı sürdürülen uygulamanın özü budur. Kesinlikle yasaya aykırıdır, anayasaya aykırıdır. Üstelik acımasızdır, insafsızdır.

YİTİRME NEDENLERİ

TCY'nin 143. maddesi, hükümetin izni olmaksızın uluslararası bir örgüte girmeyi yasaklıyor. Örneğin, PEN Kulübe, Af Örgütü'ne (izinsiz) üye olmak bu maddeyi ilgilendiriyor. Ve yasa söz konusu eylem için sadece para cezası öngörüyor. Ama yurtdışındaki bir yurttaşımız bu suçtan soruşturulmaya uğrarsa, hakkında yurttaşlığı yitirme kararı

verilebiliyor. Çünkü, yönetmelik böyle diyor. Yasadaki yaptırım, suçun önemsiz bir suç sayıldığına gösterirken, yönetmelik bunu aşılıyor, bir yandan nitelik değiştiriyor, öte yandan çok ağır bir ceza getiriyor.

Hükümeti ve cumhurbaşkanı eleştirmiş olmak da aynı sonucu verebiliyor. Adalet Bakanı (CMUY'nin 148. maddesi uyarınca) böyle bir eleştiriyi hakaret niteliğinde görüp TCY'nin 158 ve 159. maddelerine aykırılıktan dava açılmasını emredebiliyor. Ve TCY'nin 140. maddesine göre, yurtdışında yapılan en masum eleştiriler kovuşturulmaya uğrayabiliyor. Örneğin, anayasa taslağını antidemokratik bulduğumuz, işçi haklarının çok kısılmış olduğunu ülkemizde (bir parça) söyleyebildik. Ama, bunu yurtdışında bile getirmek isteyenler, hemen 140. maddenin sınırları içine girdiler. Buradaki gazeteler aynı gün yurtdışında basılıyor, söyledikleriniz yayınlanıyordu. Siz Türkiye'de yazı yazdığınız için, faaliyetiniz "yabancı bir memlekette" yapılmış sayılmıyordu. Eğer bu görüşleri yabancı bir basın organına açıklarsanız 140. madde duvarına çarpıp yanıyordunuz. Artık, ya işinizi terk edip Türkiye'ye döneceksiniz (ve hapse gireceksiniz) ya da yurttaşlığınızı yitireceksiniz.

Aynı şekilde, düzeni eleştirmişseniz, dinsel açıdan bazı düşünceler öne sürmüşseniz 141-142 ya da 163. maddenin kapsamına girersiniz. Ve çağrıyla uyup yurda dönmezseniz yurttaşlığınızı yitirirsiniz. Örneğin, bu yasa ve yönetmelik 1971 döneminde olsaydı, Milli Nizam Partisi soruşturması için Erbakan'a uygulanabilirdi. Acaba, sıraladığımız maddelerin iç ve dış güvenlikle ne ilgisi olabilir? Eleştiri, anayasal bir hak değil midir? Eleştiride suç olduğu iddiası "güvenlik" sorunu sayılamaz. Ama, söz konusu yönetmelik yasayı ve anayasayı aşarak keyfi bir uygulamanın yollarını açmıştır. Ve çok sayıda insanımız bu keyfiliğin kurbanı olmuştur.

YURTTAŞLIKLAR OYNANAMAZ

Hemen belirtelim ki, hiçbir devlet kendi yurttaşlarının yurttaşlığı ile oynayamaz. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirisi'nin 15. maddesi, "Herkes bir uyrukluk hakkına sahiptir" diyor ve "kimsenin keyfi olarak bu haktan yoksun bırakılmayacağı" söylüyor. 1982 Anayasası'nın 66. maddesi de, "Hiçbir Türk vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz" kuralını koyuyor.

Demek ki, yurttaşlığın yitirilmesi için "vatana bağlılıkla bağdaşmayan" eylemler gerekiyor. Nitekim, "Vatandaşlık Kanunu"nun 25. maddesi "Vatana Bağlılıkla Bağdaşmayan Eylemler" başlığını taşıyor. Ama, bu başlığın altına eklenen (g) fıkrası ile ilgili yönetmelik "vatana bağlılığı" değil, "iktidara bağlılığı" arıyor. Yani sözkonusu yönetmelik anayasayı da aşıyor, yasayı da aşıyor.

Üstelik, insanlar savunma yapmadıkları için yurttaşlıklarını yitiriyorlar. Oysa savunma,

OKURI

Lağım suları ve çocuklarımız

Siyavuşpaşa Caddesi'nde, alışlagelmiş koku burunumuzdan sensimize

geliyor... Belediye ne yazık ki hep hali vakti yerinde kişilerin oturduğu bölgeleri, sokakları en itinalı biçimde temiz tutmaya çalışıyor. Oysa Aydoğdu Sokak 3 aydan bu

EVET/HAYIR

OKTAY AKBAL

C. Beşinci

ların hakkıdır. Bu hakkı kullanmamış olmak böyle bir sonuç yaratamaz. Soruşturma yürütülürse, usul hukukunun başka yolları vardır. Devletimiz Ceza Yargısının Değeri'ne ilişkin La Haye sözleşmesini ve Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması'na ilişkin Strasbourg Sözleşmesini (27 Ekim 1978'de) kabul etmiştir. Ama yönetmelikte yer alan suçlar Batı dünyasında suç sayılmadığı için, mahkemelerimizin istekleri yerine getirilmiyor. Ve sonuçta, uyuşturucu suçları sanıklarının sözleşmelerden yararlanıyor, düşünce suçları sanıkları yararlanmıyor. O halde, kusuru doğru yerde arayalım. Demokrasimizi düşünce suçlarından ayıklayalım. Kendi ayıbımızın cezasını kendi yurttaşlarımıza yılmayalım.

BAZI ÖRNEKLER

Önümüzde bazı örnekler duruyor. Alman Cumhurbaşkanı'nın ziyareti sırasında, bunlardan birini yaşadık. Weizsaecker'le birlikte ülkemize gelecek gazeteciler listesindeki Türk, bize büyük sorunlar yarattı. Kendisi Almanya'nın ünlü bir dergisinde (12 Eylül için) yazı yazmıştı. Ve hakkında 140. maddede aykırılıktan dava açılmıştı. Sorgusu yapılamıyordu, yakalama kararı çıkmıştı, aranıyor. Türk yetkililer bir başka gazetecinin listeye alınmasını istiyordu ve ziyaret tehlikeye giriyordu. Derken, bu gazeteci Alman Cumhurbaşkanı ile ülkemize geldi, gitti. Mahkeme kararı biline biline bu yola gidildi. Ve 140. maddenin güvenlikle hiçbir ilgisi bulunmadığı böylece perçinlendi.

Bir başka örnek, H. Basri Aydın'ın durumudur. Bugün bu insan yurtsuzdur. Bir soruşturma nedeniyle "yurda dön" çağrısı yapılmış ve yurttaşlığını yitirme kararı alınmıştır. Oysa, H. Basri Aydın, yurtdışındayken, soruş-

turmanın öteki sanıkları aklanmıştır. Ve yurda dönünce bu sanık için de takipsizlik kararı verilmiştir. Ama, dönene kadar soruşturma yürütülemez gerekçeyle, H. Basri Aydın'ın yurttaşlığı gitmiştir. Şimdi, Türkiye'de yurtsuz yaşıyor. Karar karardır, kaldırılmaz deniyor. İsterse, yurttaşlığa alınması için başvuruda bulunabileceği söyleniyor. H.B. Aydın 1984 yılı başında başvurusunu yaptı, iki yıldır bekliyor. Devlet kendi kusurunu onarmaya çalışmadığı gibi, Yahya Demirel'e gösterdiği hoşgörüyü bile göstermiyor.

Evet, Türkiye'miz böyle bir sorunu sessizce yaşıyor. İnsanlarımızın elinden, keyfi olarak en doğal hakları alınıyor. Oysa, devlet yurttaşlığa ilişkin takdir hakkını ölçsüz kullanamaz. Yurttaşlığın yitirilmesi cezai bir nitelik taşıyamaz. Yasa uygunluk konusunu açık hükümlere bağlamalıdır. Konulacak kurallardaki ölçü, yurda bağlılıkla bağdaşmayan eylemler olacaktır. Yönetmelikle suç ve ceza yaratılamaz. Yönetmelik yasayı aşamaz. Yurttaşların görevi yurda bağlı olmaktır. Kimse iktidara bağlı olmaya zorlanamaz. İktidara bağlı değildir diye, insanların yurttaşlığı ile oynanamaz.

Bugüne kadar yapılanlar İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne, anayasanın 66. maddesine ve 403 sayılı yasanın 25. maddesine aykırıdır. Üstelik BM öncülüğünde imzalanan 1961 tarihli ve Bern'de imzalanan 1973 tarihli yurtsuzluğun azaltılması yolundaki sözleşmeler hiçe sayılmıştır. Devletimiz bu soruna ivedi bir çözüm bulmak durumundadır. Önce yönetmelik yasaya uydurulmalı ve değiştirilene kadar hiç uygulanmamalıdır. Hemen yeni bir yasa yapılmalıdır. Ve yurttaşlığını yitirmiş kişiler için uygun yollar aranmalı, açılmış yaralar sarılmalıdır.

ARDAN

suyun içinde oynuyorlar... İnsanlar bu sulara bata bata yürüyorlar... Çünkü başka şansları yok. Yaptığımız tüm müracaatlar göstermelik olarak yanıtlanıyor...

ardından sokak yeniden şaril şaril ve kendine özgü kokusu ile buluşuyor... Ve çocuklar şimdi hastalığın göbeğinde. Salgına az kaldı bizce...

PENCERE

İnanılacak Şey Değil,
Ama Gerçek...

Adının ilk harfleri H.C.

Diyelim ki Halil Coşkun.

Halil Coşkun, 1979 yılında Gaziantep Defterdarlığı'nda aday memur olarak göreve başlamış.

Aday memurların koşullarını 657 sayılı Devlet Memurları Yasası'nın ilgili maddeleri saptıyor. Aday memurun devamsızlığı görülmeyecek, memuriyetle bağdaşmaz davranışları saptanmayacak. Ayrıca zorunlu eğitim ve stajlarda aday memurun başarılı olması gerekiyor. Yoksa sicil amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile aday memur kapı önüne konuyor.

Halil Coşkun, Gaziantep Defterdarlığı'nda çalışırken sıkıyönetim komutanlığının bir soruşturmasında adı geçtiği için tutuklanıyor; (herkesin başına gelebilir) ancak kendisine yöneltilen suçlamanın asılsızlığı anlaşıldığından akıyor. Daha sonra da Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nca (8 Eylül 1983 gün ve 58378 sayılı yazıyla) Çanakkale Defterdarlığı Gelirler Müdürlüğü'ne aday memur olarak atanıyor.

Ne var ki Çanakkale Valiliği 30 Kasım 1984 gün ve 84-1022/2603 sayılı yazısıyla Halil Coşkun'un görevine son veriyor.

Niçin?

★

Çanakkale Valiliği, aday memur Halil Coşkun'un görevine şu gerekçeyle son veriyor:

"— Çanakkale ilinde görev yaptığı sürede, mesai (çalışma) bitimlerinde ikametgâhına gittiği, geceleri hiçbir yere çıkmadığı, az konuştuğu, hiçbir gazete ve dergi ile ilgilenmediği, içine kapanık bir kişi olduğu intibasını (izlenimini) verdiği için Halil Coşkun'un bu durumu Türkiye Komünist Emek Partisi'nin faaliyetine devam et, fakat sessiz kal' temel ilkesine uymaktadır. Bu nedenle adaylık süresi içinde görevine son verilmiştir."

İnanılacak şey değil..

Ama doğru.

Memur adayı Halil Coşkun, bunun üzerine valilik kararının iptali için Bursa İdare Mahkemesi'ne dava açıyor.

Ve kazanıyor.

Bursa İdare Mahkemesi'nin davaya ilişkin kararı 22 Mayıs 1985 tarihlidir.

Halil Coşkun (belki adı böyle değil) şimdi nerededir? Ne yapıyor? Görevine yeniden başladı mı? Bilmiyorum. Bursalı bir okurum, yazdığı mektuba Bursa Barosu Dergisi, Haziran 1985 tarihli 24'üncü sayısının ilgili sayfalarını eklemiştir. Sayfa 35, 36, 37'de olay anlatılıyor.

Düş değil, gerçek...

Peki, Çanakkale Valisi (ki onun da adını bilmiyorum) böyle bir karara nasıl imza atıyor?

— Bu memur görev bitiminde doğru evine gidiyor, az konuşuyor, geceleri bir yere çıkmıyor, gazete ve dergi okumuyor, içine kapanık biridir; öyleyse komünist partisinin ilkelerini uyguluyor; görevine son veriyorum.. diyebilen bir insanın valilik makamında oturması "Devlet" adına ne anlam taşır?

★